

הלכות פסח תעב

שסג

תעב דיני הסיכה וד' כוסות וכו' ל"א סעיפים:

א יהיה שולחנו ערוך מבעוד יום כדי להתחיל הסדר מיד כשתחשך^א ואף אם הוא בבית המדרש קיום^ב מיד כשתחשך^ג שמצוה למחר להתחיל הסדר בשביל התינוקות שלא ישנו^ד והתורה אמרה^ה והגדת לבנך ביום ההוא:

ב ומכל מקום לא ימחר להתחיל הקידוש קודם שיהיה ודאי השיכה אף על פי שבשאר ימים טובים יכול האדם להוסיף מחול על הקודש לקדש ולאכול מבעוד יום^ו מכל מקום בפסח אינו יכול לעשות כן לפי שאכילת מצה הוקשה לאכילת פסח^ז שנאמר^ח על מצות ומורורים יאכלוהו ובפסח נאמר^ט ואכלו את הבשר בלילה הזה בלילה ממש וכיון שאכילת מצה שהיא מן התורה אינו אלא בלילה לכן גם כל הארבע כוסות שתקנו חכמים אינו אלא בלילה בזמן הראוי לאכילת מצה^י שכל מה שתקנו חכמים בעין של תורה תקנו^{יא} וכוס של קידוש הוא אחד מן הארבע כוסות לפיכך צריך בלילה ממש^{יב} ולא במה שהוסיף מחול על הקודש:

ג מי שהוא אבל אפילו על אביו ואמו חייב להסב ואינו רשאי למנוע מלהסב מחמת האבילות שהרי משעברו שבעה ראשי להסב על ממתו אפילו בחול שאינו חיוב בכפית המטה אלא תוך שבעה^{יג} ואפילו נקבר מתו בערב פסח מכל מקום מיד שהגיע הפסח במלה ממנו האבילות שבעה^{יד} אם נהג אבילות שעה אחת קודם הלילה כמו שנתבאר בורה דעה ס' שצ"ט^{טו}:

ד אבל אם לא נהג אבילות כלל קודם הפסח בענין שעדיין לא במלה ממש^{טז} אבילות שבעה^{יז} נוהגין שלא להסב בלילה פסח^{יח} לפי שהושבין הסיכה זו כדברים שבצינעה שהוא נוהג אותם בהגל כמו שנתבאר ביו"ד שם^{יט} ומכל מקום יכול ללבוש הקיטל שולובשין בשעת עשיית הסדר^כ שבגד זה הוא בגד מותר^{כא} ולובשין אותו להכניע הלב שלא תזוז דעתו מחמת השמחה והחירות שעושין בלילה זה^{כב}:

ה וחייב האבל בהגל שבלילה זה אף שאין נוהגין לקרות הלל בבית האבל מכל מקום הלל זה חובה הוא^{כג}:

י במדרש מן יא. רא"ש שם. לבוש שם. וראה גם לעיל ס' תנח ס"א שצ"ג.
יא שנות יב, ה, תוס' שם. לבוש שם.
יב תרומת הדשן שם. לבוש שם. וראה ס"ז סוף סק"א.
יג ראה תוס' קה, ב ד"ה שאף.
יד תרומת הדשן שם. לבוש שם.
טו ח"י סק"ה.
טז פסח מעובין ס' קענ. כאר והסב סק"ד.
יז סימן זה כשע"ף לא הגיע לדרינו, וראה שו"ע שם ס"א, מ"ז וש"ך שם סק"א, ובאו"ח ס' תקנ"ז ס"ז.
יח או"ח: ממנו. ראה אנציקלופדיה לתלמודית ערך הסבה הערה 111.
יט כמבואר בשו"ע שם.
כ ראה שו"ע בנסות הגדולה. פסח מעובין שם.
כא סק"ה א.
כב מנהג הב"ד שלא ללבוש קיטל למחר (מפר המנהגים – הב"ד ע' 39).
כג ראה גם לקמן ס' תרי ס"ג.
כד ס"ז סק"ג ח"י סק"ה.
כה ח"י ס"י תפ סק"ב. וראה גם לעיל ס' קלא סוף ס"ה.

א טור ושו"ע ס"א (כדי לאכול) וראה לקמן ס' תעב סכ"ה (בשנינו הקטנה הוא רק בלילה). לעיל ס' תנח ס"ד (למחר האכילה בתחילת הלילה). אד"ל שם ח"י ע' קענ. שערי שלום ס' לב. ונכרך בית הרב להתחיל סדר הראשון תיכף אחר תפלת ערבית, משא"כ סדר השני (ספר המנהגים – הב"ד ע' 38).
ב ברייתא קט, א. מור וש"ע שם.
ג ראה תוס' שם ד"ה תתן. רא"ש פ"י ס' כב. רש"ם שם ד"ה תתן. ח"י ס"ק א. לעיל ס' תנח ס"ד.
ד נבדק שם ותוס' שם. פ"י ב' ברש"ם שם. רא"ש שם. מור וש"ע שם. וראה לקמן ס"ב.
ה שנות יג, ה. וראה רמ"ם פ"ז ה"א"ב.
ו תרומת הדשן ס' קלו. שו"ע סוף סק"א.
ז מלבד ליל א' דמוכות, כדלקמן ס' תרל"ג ס"ב. וליל שבועות, כדלקמן ס' תצ"ב. וראה לעיל ס' רסו ס"ג לענין שבת.
ח תוס' צמ"ג, ב ד"ה ע"ה. רא"ש פ"י ס' ב. מור. לבוש ס"א. וראה לקמן ס' תנח סוף ס"ג. שערי שלום ס' לב.
ט תוס' שם בשם הר"י מקורביל. רא"ש שם. לבוש שם.

הלכות פסח תעב

שסד

ז אע"פ שבכל השנה טוב למעט בכלים נאים וזכר לחורבן מכל מקום כליל פסח טוב להיבנות¹⁰ בכלים נאים כפי בחו"ט¹¹ אפילו הכלים שאין צריך לסעודה¹² יסדרם יפה על השולחן¹³ לנוי וזכר לחירות¹⁴.

ואפילו כלים הממושכנים בידו מן הנכרי יסדרם על השולחן¹⁵ לנוי¹⁶ ואף אם ירצה להשתמש בהם אין בזה משום גול הנכרי ולא משום גניבת דעת¹⁷ כמו שנתבאר ביורה דעה סי' ק"ב¹⁸:

ז ויבין מקום מושבו¹⁹ שישב בהסיבה²⁰ דרך חירות²¹ בדרך שהמלכים והגדולים אובלים²² לפי שבכל דור ודור²³ חייב האדם²⁴ להראות²⁵ את עצמו כאלו הוא עתה יוצא משעבוד מצרים²⁶ שנאמר²⁷ עבדו זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים ועל דבר זה צוה הקדוש ברוך הוא²⁸ וזכרת כי עבד היית במצרים כאלו אתה בעצמך היית במצרים עבד ונפרדת יוצאת לחירות²⁹ לפיכך צריך לעשות כל מעשה לילה זה דרך חירות³⁰ כמו שנתבאר³¹:

ח ועני שאין לו כרים וכסתות להסב עליהן³² מכל מקום ישב על הפססל³³ ולא על הקרקע³⁴ כבשאר ימות השנה ואם אפשר לו לסמוך על ירך של חבירו הרי זו נקראת הסיבה³⁵ אבל לא יסמוך על ירך עצמו מפני שנראה כדוהג³⁶ ואין זו דרך חירות³⁷:

ט וכשהוא מיסב לא יטה על גבו ולא על פניו³⁸ שאין זה דרך חירות³⁹ אלא יטה על צדו השמאלית⁴⁰ ולא על הימנית⁴¹ שאין דרך הסיבה בכך שהרי צריך לאכול בימין⁴² ועוד שאם יסב בימין יוכל לבוא לידי סכנה לפי שהושט הוא בימין והקנה בשמאל ואם יטה על ימין יהיה הושט מלמטה וקנה⁴³ מלמעלה ויהא נפתח הכובע שעל פי הקנה מאלו ויכנס המאכל דרך הקנה ויבוא לידי סכנה⁴⁴ ולפיכך אף מי שהוא אימר שררכו לאכול בשמאל אף על פי כן יסב על שמאלו שהוא שמאל כל אדם⁴⁵:

-
- כו** מוהר"ק סדר התנהגות אורח ד' (ע' פח). מ"א סק"ב.
  - כז** מור ושול"ע ס"ב. וראה גם לעיל סי' תנא ס"ד.
  - כח** משמעותו ח"י סק"ד ברע"ת מוהר"ל שם.
  - כט** טור ושול"ע שם (סדר שלהנו יפה).
  - ל** ח"י שם.
  - לא** מוהר"ל שם. מ"א שם.
  - לב** ח"י שם ברע"ת מוהר"ל שם.
  - לג** ח"י שם. וראה מ"א שם.
  - לד** סימן זה בשול"ע לא הניע לדינו, וראה מ"א שם סק"א ושול"ע סק"פ. לקמן ח"מ הל' גזילה תגיבה סוף ס' ד' וק"א סק"ו (השמטת הצנור). לעיל סי' תמ ק"א סק"א.
  - לה** מור ושול"ע ס"ב.
  - לו** חסונה צ"ב. מור ושול"ע שם.
  - לז** חוב"ט כפי' המשניות ר"פ ערכי פסחים. מור ושול"ע שם. וראה רש"י ורשב"ם שם ר"ה ואפילו (בדרך בני חורין).
  - לח** רמב"ם שם.
  - לט** כתניא פמ"ו הוסף: ובכל יום ויום.
  - מ** במשנה ובתנאים אדם.
  - מא** במשנה ונכנסו הדגה של היתנבים ואר"ו (ובתנאי שם): לראות. וראה לק"ש ח"י ע' 39. שלחן המלך ח"ב ע' סב.
-
- מב** חסונה דף קי"ו, ע"ב. רמב"ם פ"ו הל"ו.
  - מג** שמות י', ה. משנה שם.
  - מד** דברים מז, יב. שם כר, יח.
  - מה** רמב"ם שם.
  - מו** ראה רמב"ם שם הל"ו. לק"ש ח"א ע' 56.
  - מז** אהל"ו: שהבאר לקמן ס"ד. וראה גם סי' תעג סמ"ח.
  - מח** מוהר"ק ד"ג, רמ"א ס"ב.
  - מט** רמ"א שם. לכת"ס ס"ב.
  - נ** מ"א סק"ג.
  - נא** גמרא ק"ח, א. מוהר"ל סדר התנהגות כ"ו מ"א שם.
  - נב** מוהר"ל שם. מ"א שם.
  - נג** מוהר"ל שם.
  - נד** גמרא דף קח, ע"א: פרקי, וכשני הפרושים שהובאו ב"ח שם. רמב"ם פ"ו הל"ח. מור ושול"ע ס"ג.
  - נה** לכת"ס ס"ג.
  - נו** רש"י ורשב"ם שם ר"ה ע"ד שישם. מור ושול"ע שם.
  - נז** גמרא שם. מור ושול"ע שם.
  - נח** רשב"ם שם ר"ה הסיבת ימין.
  - נט** כקונטרס השלחן הגה: והקנה.
  - ס** גמרא שם, לפרושי רשב"ם שם ר"ה שגמא. לכת"ס שם.
  - סא** מ"א סק"ב, מ"א סק"ד.
  - סב** רא"ש פ"ו סי' כ. מור. לכת"ס שם.

הלכות פסח תעב

שסה

י אשה^ט בין נשואה בין אלמנה וגרושה^י אינה צריכה הסיכה לפי שאין דרך הנשים להסב^י ואין זה דרך חירות להק^י ואם היא חשובה^י ודרכה להסב^י צריכה הסיכה וכל הנשים שלנו נקראות חשובות^י ואף על פי כן לא נהגו להסב^י לפי שיש אומרים^י שבזמן הזה אין צריך להסב כלל כיון שאף בשאר ימות השנה אין רגילות להסב כלל בארצות הללו אלא אף המלכים והגדולים יושבין כדרכן ועל דבריהן סומכות הנשים עכשיו שלא להסב^י:

יא בן האוכל אצל אביו צריך הסיכה^י אפילו אם אביו הוא רבו^י מובהק^י לפי שמן הסתם האב מוחל על כבודו לבנו^י אבל תלמיד האוכל לפני רבו^י אפילו אינו רבו מובהק^י אינו רשאי^י להסב בפניו משום מורא^י וכבוד^י הרב אלא אם כן נתן לו הרב רשות^י להסב בפניו שאז חייב הוא להסב^י ואין חייב על הרב ליתן רשות לתלמידו להסב בפניו אלא אם רוצה למחול על כבודו וליתן לו רשות להסב הרשות בידו^י.

וכן האוכל אצל תלמיד חכם מופלג כדורו אע"פ שלא למד ממנו כלום חשוב כרבו^י ואין לו להסב בפניו עד שיתן לו רשות.

וכל זה כשאוכל על שולחן אחר עם הרב אבל אם אוכל על שולחן אחר חייב להסב^י אפילו הוא רבו מובהק וגדול כדורו:

יב וכל זה בתלמיד של תורה אבל תלמיד הלומד אומנות^י אף על פי שהוא מתיירא מרבו ומכבודו ומשרתו אף על פי כן צריך להסב אפילו בפניו וכן עבדים ושפחות^י העבדים צריכין הסיכה^י אע"פ שהן צריכין לילך אנה ואנה לשמש בסעודה^י מכל מקום בשעת אכילת כוית מצה ואפקומן ושהיית ארבע כוסות שבהן עיקר מצות הסיכה כמו שיתבאר^י אפשר להם להסב^י:

יג כל מי שפטור מהסיכה ומיסב הרי זה נקרא הדימוי^י:

עח דרכי משה ס"ק ג. ב"ח מר"ח ומ"ש רבנו בתלמודי. ח"י סק"י, ופריח שם ד"ה ומ"ש תלמודי, שכן משמע מלשון הרמב"ם פ"ז ה"ח.
עט גמרא שם. מבוש שם. ח"י שם.
פ ח"י שם.
פא רמב"ם שם. מור וש"ע שם.
פב פ"ח שם מר"ח ומ"ש תלמודי. וכ"ה משמעות המ"ז סק"ד.
פג ט"ז שם.
פד תרומת הדשן סי' קלה. ש"ע סי"ה.
פה דרכי משה שם בשם מר"י. רמ"א סי"ה.
פו גמרא שם. כ"י מר"ח ומ"ש א"כ ח"י סוף סק"א.
פז ראה הע"ב רד"ק ע' כה, רלפ ע' פו. רע ע' פז. תשעב ע' 76. שערי שלום סי' לה. וזכור לאברהם (אילקוט) מדר"ב ח"ג א"ח פמ"ה קמ.
פח ח"י סק"ב.
פט גמרא קה, סוג"א. מור וש"ע סי".
צ ס"ד (גם בודק). וראה יב"ד תורה (ג). כא ע' תקמ.
צא ט"ז סק"י.
צב מ"ז סוף ה"ב, בשם מהרש"ל בנהגותיו לגור. מ"א סק"י. והוא ע"פ ירשלמי שבת פ"א ה"ב. וראה גם לקמן סי' תרל"ט ס"ג. לעיל סי' לב ס"ח (במספר). יב"ד תורה (ג). כב ע' תר. שערי שלום סוף סי' לה.

סב גמרא שם (אצל בעלה, וראה ב"ח ר"ה אשה, שהוא מענות סופר). מור וש"ע סי".
סג רא"ש שם, לדעת רב אחאי בשאלתו פ' צו סי' עג. מור לדעת בה"ג. פרי"ח סוף ס"ד.
סד שאלתות שם. מור בשם בה"ג.
סה כלבו סי' ט. שאינו לה דרך כבוד.
סו גמרא שם. מור וש"ע שם.
סז כלבו סי' ג. וראה לקמן להבוש שם וב"ח שם.
סח רבנו ירוחם ג"ה ח"ה כגז, ד ומהדכי (ל), ד) כשם הנוסח, רמ"א סי".
סט דרכי משה ס"ק ב. רמ"א שם.
ע מירכ"ב בשם ראב"ן (קסד, ד). מור הנהגות מיטונות פ"ז אות ב בשם ראב"ן סי' תקכד. וראה גם לקמן סמ"ח.
עא דרכי משה שם. רמ"א שם. וראה רשמות שעורים, פסחים ח"ב סי' סג. הע"ב תשע"ג ע' 50.
עב גמרא שם. מור וש"ע סי".
עג חוס' שם ר"ה בפני רא"ש שם. מור וש"ע שם.
עד מור וש"ע שם. וראה פ"ח ס"ה.
עה כלבו סי' ג. בהרדמה מר הנהגה ופירוש. להבוש ס"ה. מ"א סק"י. ח"י ס"ג.
עו גמרא שם. מור וש"ע שם.
עז רא"ש שם. מירכ"ב לז, ד. מור וש"ע שם.

הלכות פסח תעב

שסו

יד אימתי צריך להסב^{צא} בשעת אכילת כזית^{צב} שמכרך עליו על אכילת מצה^{צג} ובשעת אכילת הכריכה מצה ומרור^{צד} ובשעת אכילת אפיקומן^{צה} ובשעת שתיית ד' כוסות^{צו} לפי שכל דברים אלו הם זכר לגאולה ולחירות שהד' כוסות תקנו חכמים כנגד ד' לשונות של גאולה^{צז} האמורים בפרשה וזאת^{צח} והוצאתי וגאלתי ולקחתי והצלתים^{צט} והאפיקומן והכריכה הם זכר לפסח^כ שהיה נאכל דרך חירות^{כא} לפיכך הם צריכין הסיבה דרך חרות אבל שאר כל הסעודה אם רצה לאכול ולשתות בלא הסיבה הרשות בידו ואין בידו להצריכו להסב^{כב} אבל מכל מקום המיטב בכל הסעודה הרי זה משובח^{כג} ועושה מצוה מן המובהר^{כד}:

מזו כל מי שצריך להסב ואכל או שתה בלא הסיבה צריך לחזור לאכול ולשתות בהסיבה^{כה} מעיקר הדין אבל לפי שיש אומרים^{כז} שבזמן הזה אין צריך להסב כלל במדינות אלו יש לסמוך על דבריהם לענין שבריעבד יצא בלא הסיבה^{כח} ומכל מקום לענין אכילת מצה טוב להחמיר לחזור ולאכול בהסיבה^{כט} וכן לענין כוס שני אם שתה בלא הסיבה יהווה וישתה בהסיבה^{לא} ואין צריך לחזור ולברך בורא פרי הגפן כי ברכת בורא פרי הגפן שבירך על כוס שני שהוא סמוך לסעודה היא פוסלת אפילו היין שבתוך הסעודה^{לב} כמו שנתבאר בס' קע"ד פ"ד.

אבל אם שתה כוס ראשון^{לד} או שלישי או רביעי^{לה} בלא הסיבה אין לו לחזור ולשתותו בהסיבה לפי שצטרף לחזור ולברך עליו שהרי עכשו אין דרך לשתות בין כוס ראשון לשני^{לו} ובין כוס שלישי לרביעי מן הדין אסור לו לשתות ממעם שיתבאר בס' תע"ט פ"ו וכן לאחר כוס רביעי אסור לשתות עוד כמו שיתבאר בסיומן תפ"א פ"ח ואם כן בשעה שבירך על כל כוס משלשה כוסות אלו בלא הסיבה ואחר כך כשנוכח ששתה בלא הסיבה ורוצה לחזור ולשתות הרי זה נמלך וצריך לחזור ולברך ויהא נראה

-
- קג** ב"ח שם.
  - קד** רמב"ם שם. ח"י סקט"ו. פ"ח סק"ו.
  - קה** רמב"ם שם. ומנהג הב"ד שלא להסב בשעת הסעודה (לקיפו מעניים ומנהגים להגש"פ ד"ה שלחן ערוך).
  - קו** עולת שבת סק"ה. דרכי משה סי' א בשם מהר"ם. פ"ח שם.
  - קז** רא"ש פ"א סי' כ. מור וש"ע סי' ג. וראה לק"ש ח"א ע' 15-18 (אם הסיבה היא תנאי לעיכובא). שלחן המלך ח"ב ע' פא"ה.
  - קח** כדלעיל סי' תש"ג.
  - קט** אגודה פרק ע"פ סי' צב. ורמ"א סי'.
  - קי** דרכי משה סוף סי' ד. ורמ"א שם.
  - קיא** דרכי משה ורמ"א שם. מ"א סק"ו.
  - קיב** מ"א שם. וראה גם לקמן סי' תע"ג סי' (במספר): אלא א"כ בשעשת שבירך על הכוס השני היה העניו שלא לשתות עוד יין כו'.
  - קיג** סעף ה.
  - קיד** מ"א שם.
  - קטו** דרכי משה ורמ"א שם.
  - קטז** מ"א שם. וכדלקמן סי' תע"ג סי' א.
  - קיז** סעף ג.
  - קיח** סעף א.
-
- צג** רמב"ם פ"ו ה"ח.
  - צד** גמרא קה, א. רמב"ם שם.
  - צה** תוס' שם סו"ה מאי הנהגות מימוניות שם אות ג. וראה לקמן סי' תעה ס"ב.
  - צו** מור סי' תעה, בשם בעל המנהג הל' פסח סי' פג. שיע' שם מ"א. וראה לקמן סי' תעה ס"ב. אבל בשעת אכילת מרור אין צריך להסב כדלקמן שם סי' ג. ומנהג הב"ד שלא להסב גם בעת אכילת כרפס (ספר המנהגים - הב"ד ע' 39).
  - צז** תוס' שם. רא"ש פ"ו סי' כ. הנהגות מימוניות שם. מור וש"ע סי' תע"ג מ"א. וראה לקמן שם סי'.
  - צח** ונגזר שם. רמב"ם שם.
  - צט** וירושלמי פ"ו ה"א. ודרוש ב"ר פפ"ה, ה. רש"י צ"ג, ב ד"ה ארבע רשב"ם שם סו"ה ולא, לבוש סי'.
  - ק** שניות ג, ור"י.
  - קא** בפרשת וירא הסדר הוא: והוצאתי, והצלתו, וגאלתי, ולקחתי. וכן התקין ברש"י שם ובכלבוש שם, ומסדר שהביא רבנו הוא ברשב"ם שם (וראה רשב"ם ב"ב נה, ב ד"ה רביעית). וראה לק"ש ח"א ע' 14. שלחן המלך ח"ב ע' פ.
  - קב** כדלקמן סי' תע"ג סי' ג (אפיקומן). ולענין כורך, ראה ב"ח סי' תעה ד"ה כתב אחי. לקמן סי' תעה ס"ב (מעם נוסף). רשימות שיעורים פסחים ח"ב סי' מה אות ה.

הלכות פסח תעב

שזו

כמוסף על מנין הכוסות שתקנו חכמים קט"ו לכן טוב יותר שלא לחזור ולשתות ולסמוך על האומרים שבזמן הזה אין צריך להסב כלל קכ.

ומכל מקום לכתחלה טוב שיהיה ברעוה בתחלת הסיבה קודם שמכרך על כוס ראשון שחוזר וישתה בין כוס ראשון לשני על סמך ברכה זו ואז אפילו אם יטעה וישתה כוס ראשון בלא הסיבה יוכל לחזור ולשתות בלא ברכה קכ"א ולא יהא נראה כמוסף על הכוסות כיון שהוא נפטר בברכת כוס ראשון אם כן הכל שתיה אחת היא מופסקת לשנים:

מז צריך לשתות הד' כוסות על הסדר קכ"ב שיתבאר קכ"ג דהיינו שבין כוס ראשון לשני ובין שלישי לרביעי יפסיק באמירת ההגדה קכ"ד והחלל ובין שני לשלישי יפסיק באכילת מצה וברכת המזון ואם לא הפסיק ביניהם בברכים הללו אלא שתה ד' כוסות זה אחר זה לא יצא ידי ד' כוסות קכ"ה אלא כולן נחשבו לו לכוס אחד והייב לשתות עוד [ג'] כוסות על הסדר קכ"ו שיתבאר קכ"ז:

יין כל אחד מד' כוסות הללו צריך שיהיה בו לא פחות מרביעית יין לאחר שימוגנו קכ"ח אתה הוא יין חוק שצריך מוינה קכ"ט ושיעור מוינה הוא לפי דעת השוטה קכ"י כדי שתהיה שתיה עריבה קכ"א דרך חירות קכ"ב ואם שתאי חי בלא מוינה קכ"ג אם יש רביעית יין בכל כוס קכ"ד יצא ידי ד' כוסות ואין צריך לחזור ולשתות קכ"ה אבל די חירות לא יצא קכ"ז כלומר שלא קיים מצוה מן המובחר קכ"ז וסתם ינות שלנו אינן חוקים ואין צריך מוינה כלל קכ"ח:

דך שיעור הכוס שמחזיק רביעית ארכו כרוחב ב' גודלן ורחבו כרוחב ב' גודלן וגבהו כרוחב ב' גודלן וחצי גודל וחומש גודל קכ"ט ושיעור זה הוא כשהכוס מרובע על פני כל גבהו ועל דרך זה תשער בכוס עגול שהעגול פחות ממרובע רביעי קכ"ט (שהוא ד' חומשין וחצי קכ"ט) וא"כ אם הכוס הוא ב' גודלן אורך וב' גודלן רוחב צריך שיהיה גבהו ג' גודלן וג' חומשי גודלן:

י"א יש אומרים קכ"ב שלכתחלה מצוה לשתות כל הכוס אפילו מחזיק כמה רביעיות אף

ק"ט מ"א שם, בבאר רב"ר התי"א שם.	שם ד"ה שתאן חי.
קכ מ"א שם.	קל"ה ר"ן שם. כ"י ר"ה ואם שתאו.
קכ"א מ"א שם.	קל"ו רבא שם. רב"ג שם. מור.
קכ"ב מור וש"ע מ"ה.	קל"ז ר"ן שם. וראה לשון רש"י ורשב"ג שם ד"ה די חירות. לק"ש ח"א ע' 19. הנהי 32.
קכ"ג מ' תננ מ"א (כוס ראשונה), שם מ"ט (כוס שניה), מ' תננ מ"א (כוס שלישי), מ' תג מ"א (כוס רביעית).	קל"ח רשב"ג שם ד"ה די חירות. מור. וחס יותר מוכיח בלא מוינה – מור וחז"א סי' ערב מ"ה. לעיל שם מ"ז.
קכ"ד מ"א סק"ה.	קל"ט רב חזקא דף קט, ע"א. מור. לבוש מ"ב. שיעור הגדל ראה לעיל מ' י"א מ"ז וש"ג. ושיעורו במידת ימינו (סיכום השיבות) ראה תוס' מ"ב מ"א (במובחר). רבותיו ע' צ. קיצור הלכות, מילואים ע' מו, וש"ג.
קכ"ה רשב"ג שם ד"ה אבל, פ"ח מ"ה.	קמ תוס' שם ד"ה רביעית.
קכ"ו ראה גם לקמן מ"ה.	קמ"א שרביע (מלבר) של ב' וחצי וחומש (2.7) גודלן הם ד' וחצי חומש (0.9) גודל, ולכן ידחה גבהו ג' וג' חומש (3.6) גודלן.
קכ"ז ברייתא גמרא שם. מור וש"ע מ"ב.	קמ"ב תוס'י, הובא בארנות חיים סדר ליל פסח מ' ו (רוח המוס). ש"ע מ"ב בשם ויש אומרים (בני"ל).
קכ"ט מור. לבוש מ"ב.	קמ"ג ב"ח ד"ה ומ"ש ושיעור ברע"ת הרמב"ן (לכתחלה כל הכוס). פ"ח מ"ב (בני"ל). וראה לקמן מ"ב. מ' תננ מ"ז.
קל תננ"ט מ"ז ה"ט. וראה לעיל מ' ד' מ"ט.	קמ"ד חובא בארנות חיים סדר ליל פסח מ' ו (רוח המוס). ש"ע מ"ב בשם ויש אומרים (בני"ל).
קלא רבנ"ג שם.	קמ"ה ב"ח ד"ה ומ"ש ושיעור ברע"ת הרמב"ן (לכתחלה כל הכוס). פ"ח מ"ב (בני"ל). וראה לקמן מ"ב. מ' תננ מ"ז.
קלב ראה גמרא שם.	קמ"ו שוחזק שם. רבנ"ג שם. מור.
קל"ג שוחזק שם. רבנ"ג שם. מור.	קמ"ז (כ"ז, א) ד"ה שתאן מ"ב שם. וראה גם רשב"ג

הלכות פסח תעב

שסח

על פי שבקדוש של שאר ימים טובים ושבתות אפילו לכתחלה די בשתיית מלא לוגמיו דהיינו רוב רביעית^{קמז} מכל מקום ב' כוסות של פסח החמירו חכמים לשתות כל הכוס לכתחלה ובדיעבד ששתה רוב הכוס יצא^{קמח} אבל אם לא שתה אלא חצי הכוס אפילו שחציו מחזיק כמה רביעיות לא יצא.

ויש חולקין על זה ואומרים^{קמט} שאף לכתחלה די בשתיית רוב רביעית אף אם הכוס מחזיק כמה רביעיות וכן עיקר וכן המנהג פשוט^{קמט}.

ומכל מקום טוב לחוש לסברא הראשונה ולקח כוס קמ"ג ולשתות כולו^{קמט} ובמקומות שהיו ביוקר די בשתיית רובו^{קמט}.

וכל זה בנ"ג כוסות הראשונים אבל בכוס האחרון צריך לשתות רביעית שלם כדי שיוכל לברך ברכה האחרונה^{קכ} בלי שום פיקפוק כמו שנתבאר בס"ק^{קכ} לענין כוס ברכת המזון עיין שם:

כ צריך לזהר לכתחלה לשתות רוב הרביעית כבת אחת^{קכב} דהיינו שישתה אותו בשתייה אחת ולא יפסיקנו לשתי שתיית^{קכב} ולכן אין לקח כוס שפיו צר כעין שקורין (קל"ג גלא"ז) מפני שלא יכול לשתות רביעית כבת אחת^{קכב} ובדיעבד אפילו הפסיק כמה פעמים באמצע יצא.

והוא שלא ישתה מתחלת השתייה עד סופה יותר מכדי אכילת פרס^{קכג} ויש אומרים^{קכג} שצריך שלא ישתה מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה יותר מכדי שתיית רביעית (עיין ס' תר"ב^{קכד}) ויש לחוש לדבריהם לענין שני כוסות הראשונים שאם הפסיק כל כך באמצע השתייה עד שיש מתחלת השתייה עד סופה יותר מכדי שתיית רביעית צריך לחזור ולשתות אותו הכוס^{קכד} בלא ברכה אבל בשני כוסות האחרונים שאם יצטרך לחזור ולשתות יהא נראה כמוסיף על מנין הכוסות כמו שנתבאר למעלה^{קכד} יש לסמוך על סברא הראשונה ולא יהזור וישתה אלא אם כן שהה מתחלת השתייה עד סופה יותר מכדי אכילת פרס^{קכד}:

כא מי שאינו שותה יין כל השנה מפני ששונאו או שמויקו אף על פי כן חייב לדהוק את עצמו לשתות ד' כוסות^{קכה} כמו שאמרו חכמים^{קכה} על רבי יהודה ברבי אילעי שהיה שותה ארבע כוסות של פסח ואח"כ היה צריך לחגור צדעיו עד עצרת:

ברכת המזון: אבל אם אין עם כוס אחר בקלות יברך על זה ואין חשש פסול כלל.)
קנה דא"כ בתשנת ה'ל' תרנ"ט פ"ה ה"ג, עפ"י ברייתא ת, א, דעה ה' בש"ע ס"ל תר"ב ס"ל מ"א סק"א.
קנו רמב"ם שם, וה"ל שבתת עשור פ"ב ה"ד, על פי גימטריא בתוספתא יוצא פ"ד ה"ד, רעהו ה"א במזר וש"ע שם.
קנז סעף גז. ובסדר ברה"ג פ"ח ה"ו (שהעיקר ברעהו דא). ראה שארית הדרה א"ח ס"ו, גזש רבנו, מעט לחלק.
קנח ח"א שם.
קנט סעף גז.
קס מ"א שם.
קסא ש"ת ה"ש ה"ש ה"א ח"א ס"ל רל"ח. ש"ע ס"ל. וראה גם למען ס"ל תעג סוף סל"א לענין מורו.
קסב נדרים דף חט, ע"ב. ירושלמי פ"ה ה"א. הובא ברשב"א שם.

קמז ברע"ע ס"ל רע"א סכ"ד.
קמח ב"ח שם, פ"ח שם.
קמט שור וש"ע ס"ב. ד"א סק"ג וסק"י. פ"ח שם ברעהו הע"ע.
קמו ח"י סק"ב.
קמז ב"ח שם, ח"א סק"י.
קמח ב"ח שם, וראה ספר המנהגים – הב"ד ע"ל 39 (שכ"ה מנהג בית הרב).
קמט ח"י סק"ב.
קנ ח"י שם.
קנא ס"ו (מוב לשתות). וראה גם סדר ברה"ג פ"ח ה"א (מוב לחדר).
קנב מ"א סוף סק"א. וראה ספר המנהגים – הב"ד ע"ל 39 (שכ"ה מנהג בית הרב).
קנג ורק"ס ס"ל רפ"ג. רח"א ס"ב.
קנד רד"ב משה ס"ל תעג ס"ק א, בשם מהר"ב. רמ"א סמ"ו. וראה גם לעיל ס"ל קנ"ג ס"ב (לענין כוס

הלכות פסח תעב

שסמ

כב אבל קידוש של שאר ימים טובים ושבתות אין צריך לרחוק את עצמו לשתות הכוס אלא יכול לשמוע הקידוש מאחר כמו שנתבאר בס"י ע"ר"ב קט"ז מה שאין כן בארבע כוסות של פסח שאף בני הבית שהן שומעין הקידוש וההגדה מבעל הבית אף על פי כן חייב כל אחד ואחד לשתות ר' כוסות קט"ז דרך חירות קט"ח:

כג אם אי אפשר לו לעשות הסדר בתחלת הלילה מיד קט"ז והתנוקות רוצים לאכול אע"פ שמוותר ליתן להם לאכול קודם שישמעו הקידוש וההגדה כמו שנתבאר בסמ"ן רס"ט קט"ז ותע"א קט"ח מכל מקום ימחר לסלק המאכל מלפניהם ולא יניחם לאכול הרבה שלא ישנו בשעת אמירת ההגדה קט"ט (ואפשר שמצת להם עוני אסור להאכלם אפילו מעט קודם אמירת ההגדה ממעט שנתבאר בס"י תע"א קט"ט ע"ש):

כד ואם הכוס ששתה בעל הבית ממנו הוא גדול ומחזיק כמה רביעיות יכולין בניו ובני ביתו לצאת כמה שנשתייר בכוס משתיית בעל הבית קט"ט ובלכ"ד שיגיע רוב רביעיות קט"ט לכל אחד ואחד ומכל מקום מצוה מן המובהרת קט"ט ליתן כוס לכל אחד ואחד כפני עצמו כדי שכל אחד ישתה מכוס מלא קט"ט שזה הידור מצוה כמו שנתבאר בסמ"ן קפ"ג ע"ה:

כה ואף הקטנים קט"ט חייב אביהם להנכנס במצות להשקותם כוסות קט"ט על הסדר שיתבאר קט"ט אם כבר הגיעו לחינוך קט"ט (דהיינו שהגיעו לזמן שראוי להנכנס לשמוע הדברים שאומרים על הכוסות כגון שהן יודעין מענין קדושת יום טוב ולכן ראוי להנכנס לשמוע הקידוש קט"ט שאומרים על כוס ראשון קט"ט (עיי' ס"י רס"ט קט"ט) וגם יש בהן דעת להבין מה שמשפירים להם מציאת מצרים באמירת ההגדה קט"ט ולכן ראוי להנכנס לשמוע ההגדה שאומרים על כוס שני קט"ט וכן חייב להנכנס לשמוע ברכת המזון קט"ט שאומרים על כוס שלישי קט"ט וגמר החלל והלל הגדול ונשמת שאומרים על כוס רביעי קט"ט).

ואף הקטנות שהגיעו לחינוך דינם כקטנים קט"ט וכן בשאר כל המצות הנוהגות בלילה זה אין חילוק בין אנשים לנשים קט"ט שאף שהנשים פטורות מכל מצות עשה שהזמן

קעו ראש"י פ"י ס"א, כת"ק בביתא קח, ב. פ"ר"ח סמ"ו. וראה לשון מור.
קעז ראה תוס' פ"י ס"א, ב"ה לא יפתחו (דב'): רח"בין לשמוע ברכת ארבע כוסות.
קעח נפמן לעיל סמ"ו.
קעט שו"ת הרא"ש כלל ד' פ"ה ה. שו"ע סמ"ג פ"ה שם. וראה גם תוס' שם.
קפ ת"א ס"י ש"ח: סוף סק"ג. וראה גם לעיל ס"ג ס"ג (הידוע מענין שבת).
קפא כדלקמן ס"י תע"א ס"א.
קפב סעף ג.
קפג ראה לעיל ס"י תע"א ס"י וש"נ.
קפד רעב"ש פ"ו ה"ו. וראה לקמן ס"י תע"א ס"ג שם סמ"ד (שאת ההגדה אומרים על מצה ומרור).
אוצר ההלכות לס"י תע"א ס"י ע' קפא.
קפה ראה לעיל ס"י קפ"ו ס"ג.
קפו כדלקמן ס"י תע"א ס"א.
קפז כדלקמן ס"י תפ"א ס"א.
קפח ראה לעיל ס"י תע"א ס"י.
קפט דבי יהושע בן לוי קח, מוע"א. מור וש"ע ס"ה. וראה גם לקמן ס"י תע"א ס"ג.

קסג סעף יב.
קסד ראה בביתא קח, ב. תוס' פ"י ס"א, ב"ה לא יפתחו (דב'). ראש"י פ"י ס"א.
קסה רבינו קמ, מע"ב. וראה גם לקמן ס"י תע"א ס"ב. וראה לעיל ס"י ע"ב קו"א סק"ב (בקדושי: כשהבינו מעטם נעשה כאילו הוא מועם). דברי נחמה, השלמות לשע"ר ס"י תע"א קו"א סק"א. מ"מ תצוינים.
קסו כדלקמן ס"א (ולכאורה גם סעף זה שייך לשם).
קסז סעף ג.
קסח סעף י.
קסט רש"ב"ם קמ, א ר"ה המשפין.
קע שם.
קעא דל"ב ס"י ג. אחרות חיים מרד ליל הפסח ס"י ג. שו"ע ס"ג.
קעב פ"ה ס"ג. וכדלקמן ס"ג.
קעג פ"ה"ח שם. ח"י מקב"ה.
קעד ראה לעיל ס"י קפ"ר ס"ד, וס"י קע ס"ה, וס"י רע"א ס"י"ט וכס"ט, שבאופן הנ"ל היין גם פגום (ראה גם תוס' פ"ה, ב"ה ס"ה לא יפתחו) הוא המר יותר מנוס שאינו מלא (ראה לעיל ס"י תע"א ס"ג).
קעה ס"ה. וראה גם ס"י קפ"ב ס"ד.

הלכות פסח תעב

שע

גרמא^{קפ} בין של תורה בין של דברי סופרים^{קפז} אף על פי כן חייבו אותן חכמים בכל הדברים שחוקנו בלילה זה לפי שאף הם היו באותו הנס^{קצב} של יציאת מצרים^{קצד} ובאכילת מצה הן חייבות מן התורה^{קצו} לפי שהוקשה מצות עשה של אכילת מצה למצות לא תעשה של אכילת חמץ^{קצח} שנאמר^{קצט} לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לומר לך שכשם שהנשים מזהרות על לא תעשה של אכילת חמץ שנאמר^{קצט} כי כל אוכל מהמצת ונכרתה וגו' כי כל לרבות הנשים^{קצט} כך הן מזהרות על מצות עשה של אכילת מצה^{קצט}:

בז מצוה לחזור אחר יין ארום^ק אם אין הלבן משובה ממנו^{קא} שנאמר^{קב} אל תרא יין כי יתארם משמע שהשיבותו של יין כשהוא ארום^{קב} ואף על פי שבקדוש של שאר ימים טובים ושבתות נוהגין כהאומרים^{קג} שאין צריך לחזור אחר יין ארום אם אינו משובה מן הלבן כמו שנתבאר בס' ער"ב^{קד} מכל מקום ב' כוסות י"ג לנהוג כהאומר^{קה} שצריך לחזור אחריו לפי שיש בו זכר לדם^{קה} שהיה פתחה שוחט את בנו ישראל^{קה} ועכשיו שמוצאים לעלו עלילות שקרים נמנעו מליקח יין ארום לפסח^{קה}:

בז כל היינות הכשרים לקדוש בשאר ימים טובים ושבתות כשרים לארבע כוסות כגון יין מבושל וקונטרסון^{קו} דהיינו יין שמערבין בו רבש ופלפלין^{קו} ואפילו לכתחילה יכול לצאת בהם אם אין לו יין אחר משובה כמותם כמו שנתבאר בס' ער"ב^{קו}.

וכן מי שריית צמוקים כשרים לד' כוסות^{קי} אם הם בענין שכשרים לקדוש דהיינו שיוצא מהן לחלוותי קצת על ידי דריכה בלא שרייה כמיום^{קי} ולפיכך מי שאינו שותה יין מחמת נדר יקח מי צמוקים לארבע כוסות^{קי}:

בח וכן במקומות שאין יין מצוי מצוה מן המוכרח ליקח מי צמוקים^{קי} אבל מעיקר הדין במקומות שאין יין מצוי דהיינו שמהלך יום אחר סביבות העיר אין גדל שם יין^{קי} הרבה אלא מעט מועיר^{קי} יכול ליקח לד' כוסות שאר משקים שהם חמר מרינה באותו העיר כגון מי רבש במקומות שרגילין לשתותו בפסח^{קי} ואין חוששין לזיוף קמח^{קי} ועל הדרך שנתבאר בס' תם"ז^{קי}.

-
- קצ** משנה קדושין כ"ג, א. וברע"ל סי' ז' ס"א.
  - קצא** רוס' ברכות כ, ב ד"ה בתפלה. פסחים ק"ה, ב ד"ה שאף, וראה גם לעיל סי' ק"ב סי' ק"ג סי' ק"ד סי' ק"ה.
  - קצב** רבי יהושע בן לוי ק"ה, רע"ב.
  - קצג** תוס' שם ד"ה הוה לבוש ס"ד.
  - קצד** רבי אליעזר ז"ל, ב רמב"ם פ"ו ה"י ובמ"מ שם.
  - קצה** וראה גם לעיל סי' תג ס"א.
  - קצו** דברים מז, ג.
  - קצז** שמות יב, מז.
  - קצח** נגזר שם לדעת חכמים. וראה לעיל סי' תכ ס"א. וראה רבנו מנחם על הרמב"ם שם.
  - קצט** רבי אליעזר שם. וראה ערו"ל לעיל סי' רע"א ס"ה. וראה פירוש חב"ד 9 ע' 91.
  - ר** מור בשם ר' ירושלמי פ"ה ה"א, ש"ע ס"א.
  - רא** מור, דוקק סי' רפ"ג. רמ"א ס"א.
  - רב** משלי כ"ג, לא. וירושלמי שם.
  - רג** ראה מ"ז סק"ז.
  - רד** והבאנו בב"י ד"ה ויתאם ובס' ערב ד"ה נרסין.
  - רה** ס"ד יין לבן מוקשים עליו, וצ"ח לראו.
  - רו** מ"ז שם, מ"א סק"ג. וראה גם לקמן סי' תע"ג ס"ג.
  - רז** מ"ז שם (משנורר פ"א, מא. והבאנו ברש"י ערו"ל

שמות כ, כז).
רח ט"ז שם.
רט מור בשם ירושלמי פ"ה ה"א. ש"ע ס"ב.
רי פסקתא דרב כנאנא פ"ב, ש"ע סי' רב ס"א. וראה גם לעיל סי' ר"ה.
ריא מע"מ.
ריב (שירד) כנ"הג תה"מ. עולות שבת סק"ח.
ריג ר"ף (כב, ב). רא"ש ב"ב פ"ו סי' י. ר"כ"ש סי' מ.
ריז סק"ב. וראה גם לעיל סי' ערב ס"ז, וש"נ.
ריז ח"י סי' תפ"ג. סק"א.
רטו ט"ז סק"ג.
רטז רא"ש פ"ו סי' ז' בשם יש מפרשים. מור סי' ערב, מ"א שם סק"ז בשם י"א. וראה גם לעיל שם ס"ג, ובס' קפ"ב ס"ב.
ריז ח"א סי' קפ"ג. ואם הוא נצוי בהנות, ראה לעיל שם ס"ב. סי' ערב ס"ג. ק"א שם סק"א.
ריח הלכות ומונחי מדר"ש סי' שש. דרכי משה סי' תפ"ג בשם מדר"ל. רב"א שם. וראה גם לעיל סי' קפ"ב ס"ג.
ריט דרכי משה שם.
רב סעי' י"ד. מ.

הלכות פסח העביתעג

שעא

ואף על פי שביקדוש של שאר ימים טובים ושבתות יותר טוב לקדש על הפת מלקדש על שאר משקים אף על פי שהוא חמור מדינה כמו שנתבאר בס"י ער"ב¹ מכל מקום בליל פסח אי אפשר לקדש על הפת שהרי חייב בארבע כוסות² והראשון הוא כוס של קידוש:

כמ וכל זה במי רבש וכיוצא בו משאר משקין החשובים שהרי הם באותו העיר במקום יין אבל שאר משקין הגרועין³ כגון מי תפוחים (שקורין עפ"ל טראנק) ומי זנגביל שקורין (אינגב"ר וואש"ר) ומי שורש שקורין (לאקרו"ץ) אע"פ שרוב שתיית הבינונים באותה העיר היא ממשקים הללו מכל מקום כיון שאינן משקין חשובין הרי הן כמו מיס⁴ שאף שרוב שתיית העיר הוא מים אין נוטלין אותן לכוס של ברכה⁵ כמו שנתבאר בסימן קפ"ב⁶:

ל אפילו עני המתפרנס מן הצדקה⁷ ואין לו מעות לקנות יין לארבע כוסות שלא נתנו לו הנבאים⁸ חייב ללאת או למכור כסותו או להשכיר את עצמו בשביל יין לדי' כוסות⁹ או שאר משקים במקום שהם חמור מדינה.

ואם אין לו אלא מעט מעות ואם יקנה בהן יין לדי' כוסות לא יהיה לו נר בכיתו הרי נר ביתו קודם לדי' כוסות מפני שלום ביתו¹⁰ ויעשה הסדר על הפת כמו שנתבאר בס"י תפ"ג¹¹.

(ועיין שם¹² דין מי שיש לו מעט יין ואינו מספיק לו לדי' כוסות לשני הלילות אך יעשה):

לא מצוה לחלק לתינוקות קליות ואגוזים¹³ בליל פסח¹⁴ קודם עשיית הסדר כדי שיראו שינוי וישאלו¹⁵ מה נשתנה הלילה הוזה מכל הלילות¹⁶ ואף על פי שעל שאלה זו אין לנו מה להשיב להם מכל מקום על ידי שיראו שינוי זה ויתעוררו לשאול עליו ויתעוררו גם כן לשאול על שינויים אחרים¹⁷ הדיינו שאוכלין מצוה ומוריד וישיבין בהסיבה ושיבו להם עבדים היונו וכו':

תעג דיני כוס ראשון וסדר הפסח עד כוס שני וכו' נ"ג סעיפים:

א מוזג כוס ראשון ואומר עליו קידוש היום¹⁸ ואם אפשר טוב שלא ימוזג הבעל הבית

רכא סעיף יא.
רכב מור"י תפג בסופו בשם רב האי גאון.
רכג שו"ת רש"י סי' כג. ס"ז סי' קפב סק"א. וראה גם לעיל שם ס"ז (קוואם או בארשע).
רכד פ"ז שם.
רכה ראה רש"ם ק"א ר"ה חמור מדינה. רא"ש פ"ז סי' יז. שו"ע ס"ב.
רכו סעיף ג.
רכז תשנה צט. ב. שו"ע ס"ג. ולענין סעודת שבת ראה לעיל סי' רנב ס"ג.
רכח רש"ם שם ר"ה ואפילו מ"א סקט"ז.
רכט הרשב"ם שם. שו"ע שם (ימכור את מלבושו או ילאת). וראה מ"מ וציונים. הע"ב תשנ"ג ע' 67. תשנ"ג ע' 42. תשנ"ג ע' 37.
רל ח"א סק"ה. וראה גם לעיל סי' רנב ס"ה. סי' רנז ק"א סק"א.

סימן תעג
א תשנה דף קיד, ע"א. מור ושו"ע ס"א.

רלא סעי' א"ג.
רלב סעי' ג.
רלג כרמי יתורה בברייתא קט, תע"א. מור ושו"ע סמ"ז.
רלד רמב"ם פ"ז הל"ג. ברייתא שם: בערב פסח. וראה הג"ש ע"ם לקטני ענינים ומנהגים ובאורים ע' תשפח.
רלה רמב"ם שם. סוד ושו"ע שם. וראה ברייתא שם (כדי שלא ישנו וישאלו). לקטני סי' תקכט ס"ג. הל' ת"ח פ"א ס"ז (שבלאי הכי יש מצוה לחלק לתינוקות קליות ואגוזים בימים טובים). מ"מ וציונים.
רלו רמב"ם שם.
רלז תוס' קטן ב ר"ה כדי. פרי"ז שם סי' תעג ס"ז מר"ה רש"ם. וראה גם לקטני סי' תעג ס"ה.